

Φ. 2 / 15

ΟΜΙΛΙΑ Α΄.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΚ ΤΗΣ
ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣΓΙΝΟΜΕΝΗΣ
ΤΟΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ

ΕΚΦΩΝΘΕΙΣΑ ΕΝ Τῆ ΣΧΟΛῆ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΟΣ ΠΑΠΑ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ.

«Ἡ δηλώσις τῶν λόγων σου
φωτισεὶ καὶ συνετιεῖ νηπίους.»
(Ψαλμ. 118.)

ΕΝ ΠΑΤΡΑΣΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Ι. Δ. ΤΟΥΝΤΑ

(Πλατεία Γεωργίου Α΄.)

1886.

T. A. 1380

27
—
82
—
121

ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

ΟΜΙΛΙΑ Α΄.

Τίς ἡ ἐκ τῆς ἀκροάσεως τοῦ θείου λόγου
προσγινομένη τοῖς ἀνθρώποις ὠφέλεια.

Σεβαστὴ καὶ ἀξιότιμος ὁμήγουρις !

Πάλιν ἡ ἱερά φωνὴ τοῦ καθήκοντος συνεκάλεσεν ἡμᾶς ὧδε, ἵνα συνεχίσωμεν τὸ κοινωφελὲς ἔργον, ὅπερ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος λόγοι ἀνώτεροι τῆς βουλῆσεως ἡμῶν ἠνάγκασαν ἡμᾶς νὰ διακόψωμεν. Ἐγκαινίζοντες λοιπὸν σήμερον τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Σχολῆς ταύτης τοῦ λαοῦ, πρῶτον μὲν ἐπικαλούμεθα διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν Ἀρχιερέως τὴν ἐξ ὕψους ἀντίληψιν παρὰ τοῦ Αἰωνίου Πατρὸς τῶν φώτων, ἐξ Οὐ πᾶσα δόσις ἀγαθὴ τελειοῦται καὶ πᾶν καλὸν ἔργον εὐοδοῦται, δεόμενοι Αὐτοῦ ἵνα κρατύνη μὲν καὶ ἐνισχύσῃ ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἐργασίας τοὺς διδάσκοντας, ἀναδείξῃ δὲ καρποφόρον τὴν διδασκαλίαν ἐν ταῖς καρδίαις τῶν διδασκομένων πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ παναγίου Αὐτοῦ ὀνόματος· Γένοιτο. Μετὰ τοῦτο δὲ τὸ ἱερὸν μάθημα προκατάρχεται ἀμέσως τοῦ ἔργου, θέμα ἔχον «τίς ἡ ὠφέλεια ἢ προσγινομένη τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τῆς ἀκροάσεως τοῦ θείου λόγου.»

Κύριοι !

Ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀρχῆς τῆς υπάρξεώς του ἔλαβεν ἀπὸ τὸν πλάστην καὶ δημιουργὸν αὐτοῦ Θεὸν

ὄργανον τῶν βουλευμάτων καὶ ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ τὸν λόγον, τὸν τε ἐνδιάθετον καὶ τὸν προφορικόν, τοῦτο εἶνε σαφέστατον καὶ ἀναντιρρήτον. Διὰ τοῦ λόγου ἐξηγουμέν εἰς τὸν πλησίον τὰς ἐννοίας τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, διὰ τοῦ λόγου εἰσδύομεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐμβατεύομεν εἰς τὰ βάθη τῶν διαλογισμῶν του καὶ ἀνακαλύπτομεν πολλάκις καὶ αὐτὰ τὰ μυστήρια αὐτοῦ. Μεταξὺ πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ὄντων μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ δέδοται ἡ δύναμις τοῦ λόγου, διότι μόνος οὗτος ἔχει νὰ ἐκτελέσῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἔργον μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔργον μαρτυρούμενον καὶ ὑπὸ τῆς θρησκείας καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ναί, καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι ἀξιώτιστοι μάρτυρες συμφώνως μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ κυριώτατος ἐπὶ τῆς γῆς σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ τελειοποίησις καὶ δι' αὐτῆς ἡ τῆς μακαριότητος ἀπόλαυσις, εἰς ἣν ἐκλήθη καὶ προώριται ὑπὸ τῆς πατρικῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔθετο ὁ Πλάστης τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς πεποικισμένον διὰ δυνάμειος λογικῆς καὶ θελήσεως ἐλευθέρας, ἥτοι διὰ τῶν ἐξόχων ἐκείνων χαρισμάτων, δι' ὧν δύναται νὰ πλησιάσῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ἀρχέτυπον αὐτοῦ, καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ προορισμοῦ του. Ἄφοῦ λοιπὸν ὁ σκοπὸς τῆς ἐπὶ γῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἡ κατὰ Θεὸν μόρφωσις, ἥτοι ἡ ἠθικὴ τελειοποίησις, ἀναγκαίως ὁ ἄνθρωπος ὀρεῖται νὰ ἐπιδιώκῃ ἐκεῖνα τὰ μέσα, δι' ὧν ὁ ὑψιστος οὗτος σκοπὸς ἐπιτυγχάνεται. Μόνη δὲ ἡ διδασκαλία ὑπόσχεται τὴν μόρφωσιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἐν τῇ ἀγνοίᾳ καὶ ἀμαθίᾳ γεννώμενος φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγεται, ὡς φησὶν ὁ σοφὸς Ἀριστοτέλης, ἀποβαίνει δὲ κατὰ τὸ ἦθος εἴτε ἀγαθός, εἴτε κακός, κατὰ λόγον τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας, ἐν ἣ ἀναπτύσσεται καὶ μορφοῦται. Ἄλλ' ἡ ἀνθρωπίνη διδασκαλία, ἡ ἐκ μόνου τοῦ ἀσθενήσαντος ἀνθρωπίνου λογικοῦ πηγάζουσα, οὐδέποτε ἐδειξε

τοιαύτην πλαστικὴν ἐνέργειαν, ὥστε νὰ μορφώσῃ καὶ νὰ τελειοποιήσῃ ὀλόκληρον τὸν ἄνθρωπον συνωδὰ πρὸς τὸν προορισμὸν του· οὐδέποτε ἢ κατὰ κόσμον σοφία ἴσχυσε νὰ σταματήσῃ τὸν ῥοῦν τῆς κακίας καὶ τῆς διαφθορᾶς καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀποπλανήσεως. Τὸ πλεονέκτημα τοῦτο εἶνε ἴδιον εἰς μόνην τὴν ἀποκεκαλυμμένην θείαν διδασκαλίαν, ὡς ἀπέδειξεν Ἡλίου λαμπρότερον ἢ ἱστορία τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναπλάσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἣν κατώρθωσε μόνος ὁ θεὸς λόγος, μόνη ἡ Εὐαγγελικὴ διδασκαλία. Διὸ καὶ ὁ σοφὸς Βοννέτιος περὶ ὁμοίας ὑποθέσεως λαλῶν ἀποφαίνεται οὕτως· «Ὅσῳ ἀναγινώσκω τὰ συγγράμματα τῶν ἔθνικῶν φιλοσόφων, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐννοῶ ὅτι δὲν ἐξθασαν εἰς ἐκείνην τὴν τελειότητα τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας, ἣν εὕρισκω εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ἀλλείων καὶ τοῦ σκηνοποιοῦ. Ἡ διδασκαλία τῶν ἔθνικῶν δὲν εἶνε διόλου ὁμοειδῆς. Λέγουσι ναὶ θαυμάσια πράγματα, τὰ ὁποῖα πολλὰκις φαίνονται πῶς θεόπνευστα· ἀλλ' αὐτὰ δὲν μὲ καταπείθουσι καὶ δὲν εἰσέρχονται τόσον εἰς τὴν καρδίαν μου, καθὼς ὅσα ἀναγινώσκω εἰς τὰ συγγράμματα ἐκείνων, τοὺς ὁποίους δὲν ἐρώτισεν ἡ ἀνθρωπίνη φιλοσοφία.»

Ναὶ, κύριοι, δὲν ἀνήκει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' εἰς μόνον τὸν Θεὸν νὰ διδάξῃ ὀρθῶς καὶ ἀλανθάτως, νὰ διορθώσῃ ὠφελίμως καὶ νὰ ἐλέγξῃ πρεπόντως τὸν ἄνθρωπον. «Ὁὐδὲν γὰρ ἰσχυρότερον τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐδὲν ἀσθενέστερον τοῦ λόγου τοῦ ἀνθρώπου,» λέγει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ὑψιπέτης τῆς Θεολογίας ἀετὸς Ἰωάννης, Θεολογῶν περὶ τοῦ Αἰωνίου Λόγου, λέγει· «Ὁ Λόγος ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.» Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, λέγει, πρὶν ἢ σαρκωθῆναι ἦν ἐν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ αὐτὸς ἐστὶν ὁ πλάσας τοὺς ἀνθρώπους, καὶ οἱ

ἄνθρωποι αὐτὸν οὐκ ἔγνωσαν. Ἐφώντι, ἡ παγκόσμιος Ἱστορία μαρτυρεῖ ὅτι ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος δὲν ἔμεινε ἐπὶ πολὺ πιστὸς εἰς τὸν φυσικὸν λόγον, ὃν ἐδώρησατο αὐτῷ ὁ αἰώνιος Λόγος, ὁ Πλάστης αὐτοῦ, ἵνα δι' αὐτοῦ φθάσῃ εἰς τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν. Ἡ ἁμαρτία ἐπελθοῦσα ἐσκότισε διὰ τῶν παθῶν τὸ ἀνθρώπινον λογικόν, καὶ ἔκτοτε ὁ ἄνθρωπος παρεγνώρισε τὴν φωνὴν τοῦ ὁρθοῦ λόγου καὶ τῆς συνειδήσεως καὶ ἐβυθίσθη εἰς τὸν ἄβυσσον τῶν καταστρεπτικῶν παθῶν. Διὰ τοῦτο αὐτὸς ὁ Αἰώνιος τοῦ Θεοῦ Λόγος προσέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἵνα ἀνορθώσῃ τὸν πεσόντα ἄνθρωπον. Ἦλθεν εἰς τὴν γῆν, ἐλάλησε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ἔθηκε τὰς βάσεις τῆς θεοσυστάτου κοινωνίας, ἣν ἐκάλεσεν Ἐκκλησίαν, ἐνομοθέτησεν αὐτήν, καὶ ἀπέπληθον ὅπου ἦν τὸ πρότερον, προειπὼν ὅτι ὅλοι τοῦ Ἄδου αἱ πύλαι θέλουσιν ἐγέροθαι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἀλλ' οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.

Ἐφώντι ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μαρτυρεῖ ὅτι ἡ ἀγία ἡμῶν πίστις ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς ἐδοκίμασεν ἀπείρους καὶ μεγάλους κινδύνους, κατεπολεμήθη ἐπὶ αἰῶνας ἀπὸ ὅλην τῶν Ῥωμαίων τὴν ἀήττητον Αὐτοκρατορικὴν δύναμιν, κατεξέσχισθη ἀπὸ διαφόρους τερατώδεις αἱρέσεις καὶ ἐγένετο τὸ πολυχρόνιον παίγιον τῶν ἐθνικῶν σοφιστῶν. Καὶ τέλος πάντων, ἀφοῦ ὑπέστη τοσαύτας καὶ τοιαύτας δοκιμασίας, ἐνίκησε τὰ πάντα καὶ ἠνάγκασε καὶ αὐτοὺς τοὺς πολεμίους νὰ κλίνωσι τὸν ὑπερήφανον αὐχένα ὑπὸ τὴν ἐνδοξὴν αὐτῆς σημαίαν καὶ νὰ γίνωσι σύμμαχοι καὶ ἑνθερμοὶ αὐτῆς ὁπαδοί. Ὅταν δὲ ἐπιμελῶς ἐξετάσωμεν ποῖα ὅπλα μετεχειρίσθη ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία, ἵνα καταπολεμήσῃ τοσοῦτους ἐχθροὺς καὶ ἐγείρῃ τρόπαια τοσοῦτο θαυμάσια, εὐρίσκομεν ὅτι τὸ πρῶτον δραστήριον ὅπλον ἐστάθη ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ κηρυττόμενος ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Ἀποστολικῶν ἀνδρῶν Ἐκ τούτου λοιπὸν πειθόμεθα πίστει

ἰσχὺν ἔχει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς ἀνθρωπίνους καρδίας, πόσον μεγάλη εἶνε ἡ ὠφέλεια τῶν λαῶν ἐκείνων, οἵτινες συνεχῶς τοῦ θείου λόγου ἀκροῶνται, καὶ ποία εἶνε ἡ ἐλεινή κατάστασις, εἰς ἣν καταθυθίζονται οἱ λαοὶ οἱ στερούμενοι τῆς ἀκροάσεως αὐτοῦ.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐν πρώτοις μαρτυρεῖ τὴν κοινήν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καταγωγὴν καὶ ἀμέσως ἀποσχυβαλίζει τοὺς τίτλους τῆς εὐγενείας, ὡς ἐπινοήματα καὶ ἐφευρέσεις τῆς ἀνθρωπίνης ματαιότητος, ἀποδίδει δὲ τὴν ἀληθῆ εὐγένειαν εἰς μόνην τὴν ἀρετὴν καὶ ἠθικότητα. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐκθέτει κατὰ ῥυθμὸν καὶ τάξιν τὰ τριπλᾶ τοῦ ἀνθρώπου καθήκοντα, τὰ πρὸς τὸν Θεόν, τὰ πρὸς ἑαυτὸν, καὶ τὰ πρὸς τὸν πλησίον καὶ τὴν Πατρίδα, δεικνύει τοὺς λόγους ἐφ' ὧν ταῦτα ἐδράζονται καὶ παριστᾶ ἐναργῶς ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ κάλλος τῆς ἀληθείας καὶ ἀρετῆς καὶ τὴν παρακολουθοῦσαν αὐταῖς εὐδαιμονίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ αἴσχος τοῦ ψεύδους καὶ τῆς κακίας καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀχώριστον κακοδαιμονίαν, καὶ οὕτω σωφρονίζει τὴν ψυχὴν καὶ διευθύνει τὰς κλίσεις αὐτῆς εἰς τὸ ἀγαθόν, εἰς τὸ δίκαιον, εἰς τὸ πρέπον. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐμβάλλει εἰς μὲν τὴν διάνοιαν τὰ ὀρθὰ καὶ ἀληθῆ φρονήματα, εἰς δὲ τὴν καρδίαν τὰ οὐράνια καὶ σωτήρια αἰσθήματα τῆς εὐσεβείας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς ἀγάπης καὶ φιλοπατρίας, δι' ὧν ὁ ἀνθρώπος πρῶτον καθίσταται ἀγαθὸς πολίτης ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἶτα ἀναβαίνει εἰς τὸν προορισμὸν του.

Ἐκ τοῦ θείου λόγου μαθάνομεν τὸ ὑψηλὸν καὶ οὐράνιον τέλος, δι' ὃ ἐπλάσθημεν, μαθάνομεν ὅτι εἴμεθα πάροικοι καὶ παρεπίδημοι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ὅτι καθ' ἑκάστην πλησιάζομεν εἰς τὴν αἰωνιότητα, καὶ ὅτι μίαν καὶ μόνην οὐσιώδη ὑπόθεσιν ἔχομεν νὰ κατορθώσωμεν ἐπὶ τῆς γῆς, τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὴν μόρφωσιν καὶ σωτηρίαν, καὶ εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ ἀποβλέπωσι ὅλα ἡμῶν τὰ ἔργα, καὶ περὶ αὐτὴν ὡς

περὶ κέντρον πρέπει νὰ στρέφεται ἔλη ἡμῶν ἢ προσοχή· διότι ἐὰν ταύτης ἀπολαύσωμεν, τὸ πᾶν ἐκερδήσαμεν καὶ ἐστάθηνεν οἱ σοφώτεροι καὶ μεγαλείτεροι ἄνδρες τῆς οἰκουμένης, ἐὰν δὲ ταύτης ἀστοχήσωμεν, τὸ πᾶν ἀπωλέσαμεν καὶ ἐστάθηνεν οἱ ἀφρονέστεροι τῶν ἀνθρώπων. Ἐκ τοῦ Θεοῦ λόγου μαθαίνομεν ὅτι ὁ πλοῦτος, αἱ τιμαί, αἱ δόξαι, τὰ ἀξιώματα, τὰ παντὸς εἶδους ὑψηλὰ ἐπαγγέλματα καὶ πάντα τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, ἐὰν θὰ ἦναι ἐστηριγμένα εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ δὲν ἀναφέρωνται πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ πλησίον καὶ τῆς Πατρὶδος, εἶναι μάταια, ἀνωφελῆ καὶ ἐπικίνδυνα. Ἐκ τοῦ Θεοῦ λόγου μαθαίνομεν τί ἐστὶ πατριωτισμὸς, καὶ τίς ἐστὶν ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία, μαθαίνομεν πῶς πρέπει νὰ χαλιναγωγῶμεν τὰ ἄτακτα πάθη, νὰ ἀπονεκρόνωμεν τὰς παραλόγους ἐρέξεις, καὶ διδασκόμεθα νὰ ἀνατρέφωμεν Χριστιανικῶς καὶ ἐναρέτως τὰ τέκνα ἡμῶν καὶ νὰ εὐεργετῶμεν τὸν πλησίον. Ταῦτά εἰσι τὰ πρῶτα μαθήματα τοῦ Θεοῦ λόγου.

Δεύτερον ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ Θεία εὐσπλαγχνία εἶνε ἀπεριόριστος καὶ διὰ παντὸς ἐτοίμη νὰ συγχωρῇ τὸν ἁμαρτωλόν, ὅταν ἐκ καρδίας προσδράμῃ εἰς αὐτήν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀκαμπτος καὶ βαρεῖα ἡ Θεία χεὶρ ἐπιπίπτει κατὰ τῶν ἀμετανοήτων. Μᾶς διδάσκει ὅτι ἀληθῶς εὐτυχὴς εἶνε μόνος ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἐν ἔλη αὐτοῦ τῇ καρδίᾳ πιστεύει εἰς τὸν Θεόν καὶ ἐπ' αὐτὸν ἔχει πάσας αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας, διότι ὁ τοιοῦτος γίνεται ἀνώτερος παντὸς φόβου καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συμβαινόντων. Μᾶς διδάσκει ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε τὸ κέντρον τῆς εὐδαιμονίας τῶν λογικῶν ὄντων, καὶ ὅσῳ περισσότερον ὁ ἄνθρωπος πλησιάζει εἰς αὐτὸν διὰ τῶν ἀρετῶν, τοσοῦτω καθίσταται μακαριώτερος καὶ εὐρίσκει τὴν περιπόθητον εἰρήνην καὶ ἀνάπαυσιν τῆς καρδίας, ἣν ματαίως ζητεῖ ἀλλαχόθεν. Μᾶς διδάσκει ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πιστὸς καὶ παναληθὴς εἰς τὰς

ὑποσχέσεις αὐτοῦ καὶ βραβεύει ἑκατονταπλασίως πᾶν ἔργον ἡμῶν ἀγαθόν, ὡς ἐπηγγείλατο.

Τρίτον ὁ θεῖος λόγος μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πνεῦμα καὶ ἀπαιτεῖ νὰ λατρεύηται ὑπὸ τῶν λογικῶν αὐτοῦ πλασμάτων ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, καὶ ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία, τότε μόνον εἶνε εὐπρόσδεκτος αὐτῷ καὶ ὠφέλιμος τοῖς λατρευταῖς, ὅταν ᾔνη ἡνωμένη μὲ τὴν ἐσωτερικὴν τῆς καρδίας λατρείαν, καθὼς καὶ τὸ σῶμα, τότε εἶνε ὑγιὲς καὶ ὠραῖον, ὅταν φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ψυχὴν, ἣτις δίδωσι τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀκεραιότητα εἰς αὐτό. Διδάσκει ὅτι ἡ ἀληθινὴ θρησκεία συνίσταται πρὸ πάντων εἰς τὰς ἀρετάς, ὅτι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπη εἶνε τὸ πλήρωμα ὅλου τοῦ νόμου, εἶνε τῆς ἡμετέρας θρησκείας τὸ λαμπρότερον κλέος, καὶ μόνη αὕτη ἡ ἀρετὴ εἶνε τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῶν πιστῶν τοῦ Χριστοῦ ὁπαδῶν, καὶ ὅτι μόνος ἐκεῖνος εἶνε τῶντι μέγας ἀνὴρ, ὅστις ἀγαπᾷ ὀλοψύχως τὸν Θεόν, τὸν πλησίον καὶ τὴν πατρίδα καὶ θυσιάζει τὰ πάντα ὑπὲρ αὐτῶν.

Καὶ τίς δύναται, κύριοι, νὰ περιγράψῃ λεπτομερῶς τὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα, ἅτινα ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ προὔξενησε καὶ προξενεῖ εἰς τὰς ἀνθρωπίνους κοινωνίας; Τίς μετέστρεψεν εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ λογικὴν θρησκείαν τσαῦτα ἔθνη βεβουλισμένα εἰς τῆς εἰδωλολατρείας τὸ χάος; Τίς ἐξώρισε τὴν βαρβαρότητα τὴν δουλείαν καὶ τὴν ὠμότητα καὶ ἐξημέρωσε τὸν κόσμον; Τίς ἐπληροφόρησε τσαούτας μυριάδας μαρτύρων νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰ πάντα καὶ νὰ προσφέρωσιν εἰς θυσίαν τὴν ἑαυτῶν ζωὴν διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος; Τίς ὑπεχρέωσε τοὺς ἀνθρώπους νὰ μεταβάλωσι φρονήματα, ἤθη, τρόπους καὶ κλίσεις καὶ ἐξ ἀνημέρων θηρίων νὰ μεταβληθῶσιν ἐντὸς ὀλίγου εἰς ἐπιγεῖους Ἀγγέλους κατὰ τὴν ἀρετὴν, ὡς δεικνυσὶν ἡ ἱστορία; Οὐδεὶς ἄλλος, εἰμὲ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ.

Περὶ τὸν λοιπὸν ἤθελεν εἶνε νὰ ἐνδιατρίψωμεν πλείοτερον εἰς ἀπόδειξιν ἀληθείας τοσοῦτο λαμπρᾶς, ἢ νὰ περιγράψωμεν ἐξ ἀντιθέσεως τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν κοινωνιῶν ἐκείνων, αἵτινες οὐδαμῶς ἢ σπανίως ἀκροῶνται τοῦ θεοῦ λόγου. Πότε ἤρξαντο οἱ λαοὶ νὰ ψυχραίνωνται κατὰ τὴν πίστιν καὶ νὰ ἐκπίπτωσι κατὰ τὰ φρονήματα καὶ κατὰ τὰ ἤθη, εἰμὴ ἔτε ἤρξατο νὰ ἐλαττωῖται ἢ νὰ παύῃ τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου. Ποῦ σήμερον βασιλεύει τὸ ζοφερὸν σκότος τῆς ἀγνοίας, τῆς ἀσεθείας, τῆς δεισιδαιμονίας καὶ πάσης κακίας, εἰμὴ ἐκεῖ ἔνθα δὲν ἐκχέονται οὐρανόθεν αἱ θεῖαι χάριτες καὶ τὸ ἀληθινὸν φῶς διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ θεοῦ λόγου.

Ἄλλ' ἢ τοῦ θεοῦ λόγου διδασκαλία κέκτηται καὶ ἕτερον μέγα πλεονέκτημα, ἕπερ ὀφείλω νὰ γνωρίσω εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ θεήματος τῆς ὁμιλίας.

Πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἔχουσι οὐ μόνον καθήκοντα, ἀλλὰ καὶ δικαιώματα, ἅτινα τοσοῦτον στενότατα εἶνε συνδεδεμένα πρὸς ἄλληλα, ὥς τε ἡ τήρησις ἢ ἡ ἀθέτησις τῶν καθηκόντων συνεπάγεται τὴν τήρησιν ἢ τὴν ἀπώλειαν τῶν δικαιωμάτων. Ὅπως τὰ τέκνα ἔχουσι καθῆκον νὰ σέβωνται τοὺς γονεῖς, οὕτω τὰ αὐτὰ δικαιοῦνται νὰ τυγχάνωσι παρὰ τῶν γονέων ἀνατροφῆς καὶ μορφώσεως. Ὅπως οἱ διδάσκαλοι δικαιοῦνται νὰ ἀπαιτῶσι παρὰ τῶν μαθητῶν ἐπιμέλειαν καὶ χρηστότητα, οὕτως οἱ αὐτοὶ καθῆκον ἔχουσι νὰ φωτίζωσι τὰς διανοίας καὶ νὰ διαπλάττωσι τὰς καρδίας τῶν μαθητῶν διὰ συνετῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος. Ὅπως οἱ πολῖται χρεωστοῦσι νὰ σέβωνται τοὺς νόμους καὶ τοὺς ἄρχοντας, οὕτω καὶ οἱ ἄρχοντες ἔχουσι καθῆκον νὰ σέβωνται τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου διαγραφόμενα, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Τούτων οὕτως ἔχόντων ἐρωτῶμεν ἐξαρκεῖ πρὸς τήρησιν τῶν τε καθηκόντων καὶ τῶν δικαιωμάτων

μόνη ἡ γνῶσις αὐτῶν, ἦν ὁ Θεῖος λόγος Θεραπεύει ; Πόσοι καὶ πόσοι γινώσκουσιν ὅτι τὸ κλέπτειν ἐστὶ κακὸν καὶ ὅτι τοὺς κλέπτοντας μισοῦσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ τιμωροῦσιν οἱ νόμοι, καὶ ὅμως κλέπτουσι. Πόσοι καὶ πόσοι γινώσκουσιν ὅτι τὸ εὐεργετεῖν ἐστὶν ἀγαθὸν καὶ θεάρεστον καὶ ὅτι τοὺς εὐεργετοῦντας πάντες ἀγαπῶσι καὶ ἐγκωμιάζουσι, καὶ ὅμως αὐτοὶ οὐδαμῶς εὐεργετοῦσι τὸν πλησίον. Πόσοι καὶ πόσοι ἐκ τῶν πλουσίων γινώσκουσιν ὅτι καθῆκον παντὸς πολίτου ἐστὶ τὸ βοηθεῖν τῇ πατρίδι ὅσον καὶ ὅπως δύναται, καὶ ὅμως αὐτοὶ οὐδέποτε ἀνοίγουσιν ὑπὲρ αὐτῆς τὸ βαλάντιον. Μήπως καὶ ἡ Μήδεια τοῦ ποιητοῦ δὲν ἐγένωσκε καὶ ὠμολόγει ὅτι κακὸν ἔργον ἔμελλε νὰ πράξῃ φονεύουσα τὰ ἑαυτῆς τέκνα ; Καὶ ὅμως ἐρόνευσε αὐτὰ τιμωροῦσα τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ἰάσονος. « Καὶ γινώσκω μὲν, ἔλεγεν, οἷα τολμήσω κακά, θυμὸς δὲ κρείσσω τῶν ἐμῶν βουλευμάτων. » Ἐντεῦθεν λοιπὸν κατανοοῦμεν ὅτι πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων καὶ τήρησιν τῶν δικαιοματίων δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ γνῶσις αὐτῶν, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ συναίσθησις, εὐμενῆς μὲν πρὸς τὸ ἀγαθὸν, δυσμενῆς δὲ πρὸς τὸ κακόν· μετὰ δὲ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν συναίσθησιν ἀπαιτεῖται καὶ βούλησις ἰσχυρὰ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ.

Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ τὰ προσόντα ταῦτα φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Θεῖος λόγος. Ναί, ὁ Θεῖος λόγος οὐ μόνον τὴν ἄγνοιαν θεραπεύει, ἀλλὰ καὶ τὴν συναίσθησιν ἐξεγείρει εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν βούλησιν ὡθεῖ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ. Πότε ; Ὅταν ὁ ἄνθρωπος συνεχῶς ἀκροᾶται αὐτοῦ, ὅταν ἔχῃ αὐτὸν τροφήν καθημερινήν. Καὶ αὐτός ἐστι κατὰ πρῶτον λόγον ὁ ἐπιούσιος ἄρτος, ὃν προσετάγημεν νὰ αἰτῶμεν παρὰ Θεοῦ λέγοντες· « τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. » Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ λέγει· « τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ πνεῦμά ἐστι καὶ ζωὴ ἐστὶ. » Ναί, τὰ λόγια τοῦ Κυρίου συνε-

χῶς ἀκουόμενα ἐμβάλλουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον πνεῦμα δυνάμεως καὶ ἰσχυροποιοῦσι τὴν ἀδρανῆ βούλησιν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀκουσθέντων. Ἔϊνε ἀδύνατον, ὅταν ὁ ἄνθρωπος γνωρίσῃ τὴν θείαν διδασκαλίαν ὅποια εἶνε εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς καθαρότητα, νὰ μὴ θαυμάσῃ καὶ νὰ μὴ ἀγαπήσῃ αὐτήν, εἶνε ἀδύνατον νὰ φανῇ ψυχρὸς καὶ ἀδιάφορος πρὸς αὐτήν. Σπανίως εἶνε τόσον μεγάλη ἡ διαφθορὰ καὶ ἡ πώρωσις τῆς καρδίας, ὥστε νὰ ἀνθίσταται ἀνυποστόλως εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας καὶ νὰ ἀποκρούῃ ἐθελοκάρως τὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ.

Μὴ ἐπιζητῶμεν λοιπὸν, ὦ συμπολίται, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐκτὸς ἡμῶν ἐν τῇ ὕλῃ καὶ τῇ ματαιότητι. Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐδαιμονία εἶναι ἐντὸς ἡμῶν, ἀλλὰ καθεύδει, κοιμᾶται, καὶ μόνος ὁ θεὸς λόγος δύναται νὰ ἐξεγείρῃ αὐτήν, μόνος ὁ θεὸς λόγος δύναται νὰ ἀνάψῃ τὰς φλόγας τῆς θείας χάριτος ἐν τῇ βουλήσει καὶ νὰ ἐμπεδώσῃ ἐν ἡμῖν διὰ τῆς πράξεως τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, ἣτις συνίσταται εἰς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν πράξιν τοῦ καλῆκοντος, εἰς τὴν γνῶσιν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ θείου νόμου. Ἡ ἐπίγνωσις καὶ ἡ τήρησις τοῦ θείου νόμου οὐ μόνον οἰκοδομεῖ τὴν ψυχικὴν κατάστασιν, ἀλλὰ προάγει καὶ στηρίζει τὴν πολιτείαν, καὶ τότε θὰ ἀπαλλαγῶμεν τῶν ἐπικειμένων κακῶν, ὅταν μορφώσωμεν τὴν καρδίαν κατὰ τὸν νόμον τὸν Εὐαγγελικόν, διότι ἐν τῇ καρδίᾳ φύονται καὶ ἐξ αὐτῆς ἐξέρχονται ὅλα τὰ κακά, καὶ ἂν μὴ μορφώσωμεν τὴν καρδίαν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἴδωμεν εὐδαιμονίαν. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ προσπάθειαι τῶν δι' ἄλλου τρόπου ζητούντων νὰ ἀναχαιτίσωσι τὸν χεῖμαρρον τῆς κακίας ματαιοῦνται, ἡ κακία αὐξάνει, τὰ κακοεργήματα πολλαπλασιάζονται, ἡ δὲ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη, τὰ συστατικὰ ταῦτα στοιχεῖα τῆς συντηρήσεως τῶν κοινωνιῶν, ὀσημέραι ἐκλείουσιν. Ὁ ἄνθρωπος, κύριοι, διὰ νὰ πράξῃ τὸ καλὸν ἀνάγκη πρῶ-

τον να τὸ διδαχθῆ. Πρέπει πρῶτον νὰ εἰσέλθῃ φῶς εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ ἔπειτα διὰ πράξεως καὶ ἔξεως νὰ σχηματισθῆ τὸ καλὸν ἦθος ἐν τῇ καρδίᾳ.

Τοῦτο δὲ ὁλόκληρον σκοπεῖ ἡ σύστασις τῆς Σχολῆς ταύτης. Τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μόρφωσιν τοῦ λαοῦ ὑπὸ τε διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἔποψιν ἐπιδιώκει ὅλαις δυνάμεσιν ἡ Σχολὴ αὕτη. Διὸ καὶ ἐν κεφαλίδι τοῦ προγράμματος αὐτῆς ἀναγράφει τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν ὡς ἡγήτριαν. Μετὰ χαρᾶς δὲ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι κατὰ τὴν ἐφετεινὴν τῆς Σχολῆς περίοδον ἡ ἱερὰ διδασκαλία ἔσται πλουσιωτέρα, διότι λίαν φιλοτίμως ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν θρησκευτικοῦ μαθήματος καὶ ὁ παρὰ τοῖς ἐνταῦθα Γυμνασίοις καθηγητῆς τῶν ἱερῶν μαθημάτων κ. Γ. Γέγλης, ἀνὴρ χρηστὸς καὶ εὐδόκιμος περὶ τὸ διδάσκειν, ὅστις ἀνὰ πᾶσαν Τετάρτην ἑσπέρας θέλει παραδίδει Χριστιανικὴν Ἠθικὴν, ἐγὼ δὲ ἀνὰ πᾶσαν Κυριακὴν ἑσπέρας θέλω ποιεῖ πρακτικὴν ἐρμηνεῖαν τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν κατὰ σύγκρισιν καὶ χρονολογικὴν σειρὰν τῶν γεγονότων.

Ὅθεν ὅσοι ἐπιθυμοῦμεν τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν δόξαν τῆς πασχούσης ἡμῶν Πατρίδος ὑφείλομεν νὰ συντελέσωμεν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν καὶ πρόοδον τῆς Σχολῆς, βέβαιοι ὄντες ὅτι οὕτω προσφέρομεν τὴν εὐγενεστάτην τῶν θυσιῶν εἰς τὴν ἱερὰν τῆς Πατρίδος ἐστίαν. Καὶ πάντες ὅσοι κηδόμεθα τῆς εὐημερίας καὶ σωτηρίας ἡμῶν ὑφείλομεν νὰ γίνωμεν τακτικοὶ ἀκροαταὶ ἀνὰ πᾶσαν ἑσπέραν εἰς ἅπαντα τὰ μαθήματα τῆς Σχολῆς, ἵνα ἀφθόνους συγκομιῶσωμεν τοὺς τε διανοητικοὺς καὶ ἠθικοὺς καρποὺς καὶ ἀποκτήσωμεν τὸ εὖ εἶνε καὶ τὸ εὖ ζῆν κατὰ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ σημασίαν πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ πρὸς τιμὴν τῆς Πατρίδος. **Γένοιτο!**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τῶν μαθημάτων τῆς Σχολῆς τοῦ Λαοῦ
κατὰ τὴν περίοδον 1886—1887.

Κυριακὴ	ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΙΕΡ. ΓΡΑΦΗΣ.
Δευτέρα	ΥΓΙΕΙΝΗ.
Τρίτη	ΒΙΟΜΗΧ. ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΝ.
Τετάρτη	ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΗΘΙΚΗ.
Πέμπτη	ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΛΛ. ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.
Παρασκευὴ	ΦΥΣΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ.
Σάββατον	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΡΧΑΙΑ.

Ἡ διδασκαλία γίνεται τακτικῶς ἀπὸ τῆς ὥρας
6—7 μ. μ. ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ β'. δημ. σχολείου τῶν
ἀφρένων (Ὀδὸς Ἑρμοῦ, οἰκία Στ. Θεοχάρη).

Ἡ εἴσοδος ἐλευθέρᾳ, τηρουμένων τῶν ὅρων
τοῦ κανονισμοῦ τῆς Σχολῆς.

Ἐξεδόθη δαπάνη φιλομούσου τινός κ [redacted]
πωλείται εἰς ὄφελος τῆς Σχολῆς ἀντί λε [redacted]
πτῶν 15.